

Kapitel 1: Hvad er overdrev?

Overdrev er både et biologisk begreb og et kulturhistorisk begreb. Der er et vist, men langt fra fuldstændigt, overlap mellem det biologiske og det kulturhistoriske begreb (se kap. 3). Med naturbeskyttelsesloven af 1992 blev overdrev omfattet af en generel beskyttelse i et nærmere defineret omfang. Omfanget er defineret ud fra såvel det biologiske som det kulturhistoriske begreb. I dette afsnit vil overdrev som biologisk begreb, samt naturbeskyttelseslovens definition og afgrænsningen mod andre naturtyper blive omtalt. Det kulturhistoriske begreb omtales i kapitel 3.

Biologisk begreb

Skal man inddele den naturlige og halvnaturlige vegetation i Danmark i nogle brede økologiske kategorier, er det nyttigt at skelne mellem vegetation som er domineret af vedplanter - skov og krat - i modsætning til lavtvoksende vegetation domineret af dværgbuske og urter - bredbladede såvel som græsagtige.

vandfaktoren

Vegetation der ikke domineres af vedplanter, deles almindeligvis i typer efter vandforholdene, i kær og eng overfor hede og over-

*Figur 1.1.
Overdrevsskrænt med
blandet krat og kam-
pesten i jordsmonnet.
Bjergskov ved Åbenrå,
august 1995.*

drev. Vegetation i klit opfattes almindeligvis som en særlig type, defineret af substratet uafhængig af de hydrologiske forhold og af den dominerende plantelivsform, og hvad enten den findes på kystklit eller indsande.

biologisk begreb

Overdrev, som dansk biologisk fagudtryk, er altså *lysåben urte-domineret vegetation på veldrænet bund, uden anden kulturpåvirkning end græsning*. Overdrev skilles fra skov på dominansen af skyggefølsomme organismer, fra mose og eng på den veldræne-bund, og fra hede bl.a. på fravær af dominerende dværgbuske. Græshede og grønsværklit danner overgange mellem overdrev og henholdsvis hede- og klitvegetation.

Overdrev kan findes på jævnt terræn såvel som på skrænter. Jordbunden kan være udvasket, men er det langt fra altid. På skrænter for eksempel vil den urolige jordbund modvirke udvaskningen ved hele tiden at eksponere frisk geologisk materiale. Vegetationen er i reglen tæt og danner en sammenhængende grønsvær, men den kan også være ret åben, især på steder med stærk udtørring, såsom sydvendte skrænter. Overdrev opretholdes af græsning, men græsdomineret vegetation på veldrænet bund er dog overdrev uanset om det for tiden er græsset.

Dette brede biologiske overdrevsbegreb inkluderer en række snævrere begreber som har været anvendt i forskellige sammenhænge: Skrænt, strandmark, urteli, staudeskrænt, græsli, tørskrænt, sandalvar, rullestensalvar, klippeløkke, sandmark, strandoverdrev, strandfælded og tøræng.

Overdrev er græsdomineret vegetation på veldrænet bund uden anden kulturpåvirkning end græsning.

Naturbeskyttelseslovens definition

Naturbeskyttelseslovens §3 indeholder en generel beskyttelse af overdrev, på linie med sø, mose, strandeng, eng, hede og vandløb.

beskyttede overdrev

I bemærkningerne til lovforslaget samt i "Vejledning om registrering af beskyttede naturtyper" (1993) til amtskommunerne, er det nærmere defineret, hvilke overdrev, der er omfattet af beskyttelsesbestemmelsen. *Denne definition er således fastlagt i medfør af naturbeskyttelsesloven og er ikke genstand for denne bogs videre overvejelser.*

Ifølge bemærkningerne til naturbeskyttelsesloven er overdrev typisk "tørbundsarealer, der aldrig eller kun meget sjæl-

dent har været pløjet op, og som helt overvejende har været udnyttet som græsningsarealer". "Græs- og urtevegetationen er oftest righoldig og varieret med mange sjældne arter". I bemærkningerne nævnes en række eksempler på karakteristiske arter, og det nævnes, at der til overdrevene er knyttet et rigt insekt og andet dyreliv, og at tørvelag er manglende eller kun svagt udviklet.

Ifølge bemærkningerne kan overdrevene have "kontinuerlige og diffuse afgrænsninger i forhold til naturtyper som enge, moser, krat og heder."

I praksis er det amtsrådet, der som myndighed i første instans tager stilling til, om et overdrev er omfattet af beskyttelsesbestemmelsen.

For afgrænsning i forhold til andre naturtyper kan henvises til vejledningen til naturbeskyttelsesloven.

Beskyttelsesbestemmelser

minimumsareal

Naturbeskyttelseslovens generelle beskyttelse gælder for arealer større end 2500 m². Der kan godt i et beskyttet areal indgå flere beskyttede naturtyper, der hver for sig er mindre end dette areal, blot de tilsammen udgør minimumsarealet.

tilstandscændring

Naturbeskyttelseslovens §3 forbyder ændring i tilstanden af overdrev, medmindre der foreligger forudgående dispensation fra amtsrådet. Det vil sige at driften af et givet areal må fortsætte som hidtil, men ikke intensiveres. For overdrev betyder det i praksis bl.a. at:

- større rydninger af krat ikke må foretages,
- tilplantning ikke må ske,
- omlægning ikke må finde sted,
- gødsning ikke må intensiveres.

At krat ikke må ryddes uden dispensation, betyder også at naturplejeindgreb, der rummer rydning af opvækst i større omfang, kræver amtsrådets dispensation inden påbegyndelsen. Dog kan plejeforanstaltninger, der klart tjener til at opretholde områdets hidtidige tilstand foretages uden dispensation. Dette gælder for eksempel fjernelse af selvsæt opvækst af træer og buske i begrænset omfang.

Omlægning af beskyttede overdrev må som hovedregel ikke må finde sted, idet overdrev er karakteriseret ved aldrig eller kun meget sjældent at have været omlagt.

Arealer med overdrevsvegetation er i almindelighed ugødskede eller højest let gødskede. Gødsning, kalkning og sprøjt-

ning må ikke foretages, hvis det ikke var praksis før lovens ikrafttræden i 1992, og der må hverken gødskes med husdyr- eller kunstgødning. Disse tiltag må dog fortsætte med samme hyppighed og med samme mængder, som det var praksis før 1992. Indikatorart-indekset i kapitel 8 kan bruges til at sandsynliggøre fravær af gødskning, ligesom indekset kan bruges til at adskille overdrev fra helkultur.

overdrev i skov

Overdrev der hører til fredskov, og som ikke er omfattet af naturbeskyttelsesloven, fordi de er mindre end 2500 m², må ikke dyrkes, afvandes, tilplantes eller på anden måde ændres ifølge "Lov om ændring af skovloven" (§ 16, stk. 6).

Litteratur

Lov om naturbeskyttelse.

 Lov nr. 9 af 3. januar 1992.

Lov om ændring af skovloven.

 Lov nr. 392 af 22. maj 1996.

Vejledning om naturbeskyttelsesloven.

 Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen. 1993.